

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/mlodziez/78491,Szkola-demokratycznego-myslenia-za-Zelazna-Kurty-na-Uczelniany-Parlament-ZSP-Poli.html>

Gmach główny Politechniki Gdańskiej (fot. ze strony uczelni)

ARTYKUŁ

„Szkola demokratycznego myślenia” za Żelazną Kurtyną. Uczelniany Parlament ZSP Politechniki Gdańskiej 1957-1973

OKRES HISTORYCZNY

(1956-1970) Od Października do Grudnia

Autor: PIOTR ABRYSZEŃSKI 18.09.2021

Na fali przemian politycznych Października '56 grupa studentów Politechniki

Gdańskiej wpadła na pomysł powołania organu reprezentującego interesy całej społeczności akademickiej. Uczelniany Parlament ZSP, który stworzyli, okazał się tworem dojrzałym i w pełni respektującym demokratyczny porządek.

Polityczne przesilenie w październiku 1956 roku zaowocowało rozpoczęciem procesu demokratyzacji i liberalizacji życia społecznego. W całym kraju odbywały się wiece, w których uczestniczyły tłumy ludzi. Jeden z takich wieców odbył się 22 października 1956 roku pod gmachem głównym Politechniki Gdańskiej. Zapowiadano go na łamach lokalnej prasy, która zachęcała do masowego w nim uczestnictwa. I rzeczywiście, wiec zgromadził 30 tys. ludzi i był bodaj największą tego typu manifestacją na Wybrzeżu. Zebrani domagali się zwrócenia Polsce wschodnich województw, ujawnienia prawdy o Zbrodni Katyńskiej, przywrócenia obchodów święta 3 Maja oraz wycofania z programów nauczania przedmiotów ideologicznych. Odpowiednia rezolucja będąca pokłosiem wiecu trafiła na ręce Władysława Gomułki i Mariana Spychalskiego, z którymi wiązano wówczas ogromne nadzieje.

Model nie całkiem szwedzki

Grupa działaczy Związku Młodzieży Polskiej starała się tonować emocje. Wkrótce jednak ta stalinowska organizacja została zlikwidowana, a studenci zastanawiali się nad przyszłością innej - Zrzeszenia Studentów Polskich, które formalnie podlegało ZMP. Studenci Politechniki Gdańskiej podczas zebrania Rady Uczelnianej ZSP uznali, że istnienie reprezentacji studenckiej jest konieczne. Odcięto się od dotychczasowych form działalności i postulowano nawiązanie do tradycji przedwojennego „Bratniaka”.

Dużą popularność zdobył pomysł utworzenia parlamentu studenckiego na wzór szwedzki. Tamtejsi studenci tworzyli na uczelniach odpowiedniki stronnictw politycznych, które obradowały we własnej izbie podejmując tematy ważne dla całej społeczności. Pomysł podchwycili Czesław Druet i Bogusław Sakowicz. To oni opracowali projekt struktury i ordynacji wyborczej parlamentu studentów Politechniki Gdańskiej.

Inicjatorom nie chodziło bynajmniej o zabawę w demokrację. Celem istnienia parlamentu była działalność na rzecz dobra wspólnego, a także podejmowanie dyskusji na temat problemów dydaktycznych, socjalnych oraz

kultury.

W wyborach mogli uczestniczyć jedynie członkowie ZSP (przysługiwało im czynne i bierne prawo wyborcze), co oczywiście budziło początkowo pewną nieufność. O ile jednak zachęcano do wstępowania w szeregi organizacji, o tyle nie uciekano się do taniej, tak dobrze znanej wszystkim agitacji, ale starano się wyjaśniać sens i znaczenie działalności odnowionego Zrzeszenia. A tematów było mnóstwo – począwszy od systemów stypendialnych i zapomogowych, przez opiekę medyczną i wyżywienie stołówkowe, aż po wsparcie zawodowe już po ukończeniu studiów.

Ogromne znaczenie miało poparcie ze strony władz uczelni, w tym rektora Wacława Balcerskiego, piastującego swe stanowisko od 1956 roku. Podczas posiedzenia Senatu stwierdził on, że powstanie nowego studenckiego organu leży w interesie Politechniki. Zarządził też głosowanie – jednak nie nad zatwierdzeniem studenckiej inicjatywy, a przyjęciem jej do wiadomości, co podkreślało rangę parlamentu.

Wacław Balcerski, 1904-1972

(fot. ze strony: gedanopedia.pl)

Pierwsze wybory

W listopadzie 1957 roku odbyły się bezprecedensowe w systemie komunistycznym, pięcioprzymiotnikowe wybory do studenckiego parlamentu – bezpośrednie, powszechne, równe, proporcjonalne i tajne. Według ordynacji, każdy wydział stanowił okręg wyborczy, natomiast na pięćdziesięciu studentów przypadał jeden mandat poselski. Kandydaci na posłów byli zgłaszani przez wyborców na wydziałach, a za opracowanie list wyborczych odpowiedzialne były specjalne komisje złożone z pięciu osób. Wybrano ostatecznie 46 posłów.

Pierwsza uroczysta sesja Uczelnianego Parlamentu ZSP odbyła się w auli PG 25 listopada 1957 roku. Uczestniczył w niej rektor PG Waław Balcerski, który wygłosił inauguracyjne przemówienie. To właśnie on zezwolił na rozpoczęcie sesji przy dźwiękach pieśni *Gaudeamus igitur*, co zresztą stało się normą dla kolejnych posiedzeń parlamentu. Do studentów zaś zwrócił się w takich słowach:

„Oczekuję od parlamentu godnego i rzetelnego reprezentowania interesów studentów. Mam nadzieję, że parlament stanie się szkołą działania i spełni ważną rolę dydaktyczną – da umiejętność działania studentom i stanie się szkołą demokratycznego myślenia”.

Czesław Druet, 1926-2016 (fot. pochodzi z artykułu wspomnieniowego autorstwa prof. Stanisława Massela z Instytutu Oceanologii PAN)

Wizytówka ZSP

Inicjatorom nie chodziło bynajmniej o zabawę w demokrację. Celem istnienia parlamentu była działalność na rzecz dobra wspólnego, a także podejmowanie dyskusji na temat problemów dydaktycznych, socjalnych oraz kultury. Pierwszym marszałkiem parlamentu został Czesław Druet, a premierem rządu (czyli Komitetu Wykonawczego UP ZSP PG) został Bogusław Sakowicz.

Samorządność studencka skoncentrowana wokół Uczelnianego Parlamentu owocowała współpracą między młodzieżą i władzami uczelni w celu wymiany opinii oraz informacji. Służyła temu organizacja piątków

rektorskich i wtorków dziekańskich, podczas których przedstawiciele organizacji młodzieżowych regularnie spotykali się w gabinecie rektora bądź dziekanów poszczególnych wydziałów. Ważną rolę odgrywała Komisja Programowa UP, która była pośrednikiem pomiędzy zespołami poselskimi a rządem uczelnianego parlamentu. Opiniowała i konsultowała pomysły, jakie następnie miały trafić pod obrady izby. Stamtąd, po zatwierdzeniu, sprawy przekazywano rządowi, który miał za zadanie je wdrożyć.

Uczelniany Parlament stał się wizytówką ZSP i jednym z najważniejszych symboli przemian po 1956 roku. Jego pożyteczna i efektywna dla całej uczelni działalność zwróciła uwagę na potrzebę istnienia oraz wsparcia studenckiej samorządności. W kolejnych latach to właśnie dzięki samoorganizacji udało się poprawić sytuację bytową i materialną wielu studentów. Działając w interesie społeczności akademickiej, ZSP stanowił narzędzie obrony jej interesów. Przez kilkanaście lat działalności bronił swej niezależności i nie stał się kolejnym organizmem wpisującym się w działalność ideologiczno-wychowawczą. Dzięki relatywnie szerokiej autonomii nieprzerwanie cieszył się dużym zaufaniem ze strony studentów. Historia Uczelnianego Parlamentu ZSP PG zakończyła się po trzynastej kadencji. Wówczas to to na mocy odgórnych decyzji w 1973 roku zlikwidowano ZSP, a powołano nową organizację – Socjalistyczny Związek Studentów Polskich.

COFNIJ SIĘ